

από πού παίρνουμε τις πρώτες ύλες του υφάσματος, πώς τις καταργάζομαστε, πώς υφαινόμαστε το υφάσμα, ποια εργαλεία χρησιμοποιούμε για την ύφανση, π.χ. αργαλειός, αδράχτι, ρόκα, σάιτα, κλπ. Στη συνέχεια, επισκεφθήκαμε το εργαστήρι της υφαντικής, που διαθέτει το Ίδρυμα, και είδαμε την ύφανση των αργαλειών. Επίσης εδώ δόθηκε και η ευκαιρία να κατασκευάσουμε μικρούς ατομικούς χειροκίνητους αργαλειούς, αδράχτι. Μέσα λοιπόν από την προεπαγγελματική δραστηριότητα του Ξυλουργείου, με στόχο την κατασκευή του αργαλειού, δόθηκαν δυνατότητες μάθησης-χρήσης των ξυλουργικών εργαλείων, των τρόπων κατασκευής και υπολογισμών, κλπ.

Με τους αργαλειούς αυτούς ασκήθηκαν σε τεχνικές απλής ύφανσης. Παράλληλα μιλήθηκαν στον τρόπο προέλευσης νήματος από την πρώτη ύλη. Στη συνέχεια, κάναμε συλλογή από διάφορα είδη υφασμάτων, φτιάχνοντας ένα δείγματολόγιο. Εδώ είχαμε την ευκαιρία να μιλήσουμε για διαφορές στην αφή και στις ιδιότητες του κάθε υφάσματος (π.χ. λεπτό, άγριο, ζεστό). Με αυτόν τον τρόπο, συνδέσαμε τις εποχές με τον ρουχισμό.

Στη **Ραπτική**, προκειμένου να φτιάξουμε τους δικούς μας χιτώνες, έγιναν δραστηριότητες όπως: τρύπωμα, στρίψιμο, ράψιμο κομψιών κ.ά. Στη **Μεσοβιοπία** τυπώσαμε υφάσμα. Η μακέτα που χρησιμοποιήσαμε είχε θέμα ανθέμια και λωτούς από την επικρατιδα του Ερεχθείου. Με το ίδιο θέμα τυπώσαμε το εξώφυλλο φωτογραφικού άλμπουμ στο πλαίσιο **Βιβλιοδετικής** άσκησης.

Άλλη ενότητα στην οποία δόθηκε έμφαση ήταν η διακόσμηση των ρούχων, ο στολισμός των αρχαίων Ελλήνων. Με φωτογραφίες και έντυπο υλικό εντοπίσαμε σχέδια με τα οποία διακομύσαν οι αρχαίοι Έλληνες τις ενδυμασίες τους.

Στη δραστηριότητα του Πηλού κατασκευάστηκαν με γύψινα καλούπια πήλινα ακροκέραμα και ανάγλυφη παράσταση αρχαίου με ένδυμα εποχής και κοσμήματα.

Γ. Νέες δραστηριότητες-πρακτικές που προέκυψαν από το πρόγραμμα του Κε.Μ.Α. Δόθηκαν ευκαιρίες να μιλήσουμε για τα μουσικά όργανα των αρχαίων, τα μουσικά όργανα τα σημερινά, με ασκήσεις, κατασκευές στο Ξυλουργείο, ζωγραφική, επίσκεψη στο Μουσείο Λαϊκών Μουσικών Οργάνων, στην Πλάκα.

Πέρασαμε και στην **κατασκευή κοσμημάτων** χρησιμοποιώντας χαλκό, δέρμα, πηλό, κ.ά. Πάλι οι νέοι είχαν την ευκαιρία, κατασκευάζοντας π.χ. δάφνιο στεφάνι, που φορούσαν οι αρχαίοι Έλληνες αθλητές, να χειριστούν καινούργια υλικά και να χρησιμοποιήσουν τα απαραίτητα εργαλεία.

Στο πρόγραμμα της **Λιθοεικής** έγινε χρήση των εργαλείων που είχαν οι αρχαίοι για το σκάσιμο του μαρμάρου. Φθάσαμε στα εργαλεία της σημερινής εποχής και μάλιστα σε αυτά που διαθέτει το εργαστήρι μας (εργαλεία Ξυλουργείου, μεταξοτυπίας κλπ.). Εδώ έγιναν ασκήσεις ταύτισης, αναγνώρισης, ομαομασίας, χρήσης και σύγκρισης των εργαλείων μεταξύ τους.

Το πρόγραμμα αυτό συμπληρώθηκε με επίσκεψη των νέων στα αρχαία λατομεία, στην Πεντέλη. Με αυτόν τον τρόπο ολοκληρώσαμε το πρόγραμμα της κυκλοφοριακής αγωγής με επίκεντρο το σχολείο.

Στην Πεντέλη εντοπίσαμε τον δρόμο απ' όπου μεταφέρανε τα μάρμαρα οι αρχαίοι ως το λόφο της Ακρόπολης. Εξηγήσαμε τον τρόπο μεταφοράς τους, καθώς και τον τρόπο εξόρυξής τους από το βουνό. Μας δόθηκε επίσης η ευκαιρία να συμπληρώσουμε τη συλλογή πετρωμάτων που έχουμε αρχίσει στο σχολείο.

Συμπεράσματα.

1. Χρησιμοποιώντας τη θεματολογία από την αρχαία Ελλάδα ως κεντρική ενότητα, δουλέψαμε ως το τέλος του χρόνου τις προεπαγγελματικές δραστηριότητες, δίνοντας πάντοτε έμφαση στον μαθησιακό και πρακτικό τρόπο προσέγγισης του νοητικού υποστρώτους ατόμου, δηλαδή στην ανάλυση της δραστηριότητας σε στάδια εργασίας με αυξανόμενο βαθμό δυσκολίας. Π.χ. η δραστηριότητα του πηλού χωρίζεται στα εξής μέρη: Χτύπημα πηλού, ζύμωμα πηλού, άνοιγμα ισόπαχου μύλου με πλάστη, κλπ.

2. Προσπαθήσαμε να φέρνουμε περισσότερη στη θεωρητική ενθέρμωση και στις πρακτικές εφαρμογές του Μουσείου αλλά να εμπλουτίσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο το πρόγραμμα με ατομικές εμπειρίες χειρισμού-κατασκευής-ψηλάφησης-αντικτικής εξοικείωσης με το προς μάθηση αντικείμενο. Είναι αναγκαίο η μόθηση στα άτομα αυτά (και όχι μόνο) να περνάει μέσα από πρακτική εμπειρία μέχρι να εμπεδωθεί ως αφηρημένη έννοια. Π.χ., τι είναι ακροκέραμο; Προηγήθηκε η κατασκευή ακροκέραμου με καλούπι στον πηλό, για να φτάσουμε στη διαδοστική εικόνα -κατασκευή παζλ- και να καταλήξουμε στην έννοια "ακροκέραμο".

3. Είναι αναγκαία η ύπαρξη αυτών των προγραμμάτων και κυρίως η παρουσία ειασιοθηποποιημένων ανθρώπων, που θα τα εμψυχώνουν και θα τα προσαρμόζουν στις ανάγκες των ειδικών ατόμων, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτές, ώστε ο χώρος της ειδικής αγωγής να βγει από την απομόνωσή του.

Ελπίζουμε στο μέλλον να υπάρχουν κι άλλες τέτοιες ευκαιρίες συμμετοχής όλων των ατόμων, και των ειδικών, στα προγράμματα για τη γνώση της πολιτισμικής ζωής του τόπου μας.

6. ΒΙΒΛΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα συμπληρώνονται, ολοκληρώνονται με μια καλή βιβλιοθήκη, με την αναζήτηση των στοιχείων για το θέμα που ερευνούν και την ψυχαγωγία των μαθητών μέσα από τον κόσμο του βιβλίου. Το παιδί πρέπει να μάθει να διαβάζει. Η δυνατότητα μιας κινητής βιβλιοθήκης, μιας βιβλιοθήκης-Μουσείου, είναι το θέμα της επομένης ανακοίνωσης. Ο "Μπλε Ζάκος" είναι ένα ταξίδι στην Αρχαία Ελλάδα από το Κέντρο Παιδικού και Εφηβικού Βιβλίου, που είναι και ο καθ' ύλην αρμόδιος φορέας για να ολοκληρώσει το παρόν τεύχος των Πρακτικών με μια επιλογή βιβλιογραφίας.

Ο Μπλε Σάκος - μια προσέγγιση με βιβλία και παιχνίδια

Έλγκα Καρβαδιά-Χατζοπούλου

(Σχ. Καλώς Τεχνών), Κέντρο Παιδικών και Εφηβικών Βιβλίων, 1993

Σ (93)ΜΣ.Ρ-Ο/Ηο (94)ΜΣ.Ε/Ηο

Όλα ξεκίνησαν μετά από ένα επαγγελματικό ταξίδι της κ. Καρβαδιά στην Ινδία, το καλοκαίρι του 1992. Είδε μια παράξενη δανειστική βιβλιοθήκη: μια τσάντα που "περπατούσε". Το Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς η ιδέα έγινε πράξη. Ο Μπλε Σάκος έφυγε για την Ξυλαγανή και τον Άγιο Γεώργιο.

Μέσα σε έξι μήνες (Δεκέμβριος 1992 - Ιούνιος 1993) ταξίδεψε πολύ. Και σαν την αγριόχρηνα από "Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσεν", πήρε μαζί του, σε άλλα μακρινά ταξίδια, τα παιδιά: Στην αρχαία Ελλάδα τριγύρισε με τους Κενταύρους στα βουνά του Πηλίου, έπαιξε με τα παιδιά στους δρόμους της αρχαίας Αθήνας, κι έφαγε τα φαγητά εκείνης της εποχής...

Ο Μπλε Σάκος αγαπάει τα ταξίδια! Ταξιδεύει με γιόνα, με ζέστυ, στα βουνά, στη θάλασσα. Σκοπός του είναι να δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να φεύγουν μαζί του γ' άλλους τόπους, σε άλλες εποχές. Και διασκεδάζει μαζί τους, όταν φανερώνει ένα-ένα, σιγά-σιγά, τα μουσικά του...

Ο Μπλε Σάκος έχει μια ετικέτα σαν αυτή που βάζουν στις βαλίτσες στα αεροδρόμια. Γράφει:

*Κι η Αθίνα ζαφειρόπετρα
στης γης το δαχτυλίδι!*

K. Παλαμάς

-Θα ταξιδέψουμε πίσω στο χρόνο και θα βρεθούμε στην Αθήνα τον 5ο αιώνα π.Χ.

Αρχίζει να βραδιάζει, σιγά-σιγά το φως λιγοστεύει, οι κάτοικοι γυρίζουν στα σπίτια τους. Στα αιθρία αρχίζουν

ν' ανάβουν τα λυχνάκια. Καπνός ανεβαίνει απ' τα αναμμένα ξύλα: ετοιμάζουν το βραδινό φαγητό. Απόψε στο τραπέζι θα έχουν: ψάρι, ψητό αρνί, μαρούλι, ψωμί, κρασί, και για το τέλος τυρόγλυκο με μέλι.

Ακούγεται ο ήχος από τα σανδάλια πάνω στο πλακόστρωτο του δρόμου. Τα γυμναστήρια αδειάζουν, οι κεραμιοποιοί σε λίγο θα σταματήσουν τη δουλειά στα εργαστήριά τους, κάτω από την Ακρόπολη. Ακούγονται τ' αηδονία από τον Ιλισσό, που είναι γεμάτος πλατάνια. Μερικά παιδιά ταλαβουτούν ακόμα στις όχθες του ψάχνοντας για βατράχια.

Η Αγορά είναι αδειά αυτή την ώρα. Αύριο το πρωί θα είναι πάλι γεμάτη κόσμο. Θα' ρθουν οι αγρότες από τα Μέγαρα να πουλήσουν φρέσκα λαχανικά και σκόρδα. Οι ψαράδες από τον Πειραιά θα διαλαλούν την προμάτεια τους: φρέσκα ψάρια, μπαμπούνια και γαρίδες. Πιο πάνω πουλούν σανδάλια και πήλινα αγγεία για να βάζουν το λάδι, το κρασί, τις ελιές.

Σήμερα στο θέατρο του Διονύσου δεν έχει παράσταση. Η πόλη σιγά-σιγά σιωπάει. Πού και πού ακούγεται κανένας ήχος, όλο και πιο αραιά, όλο και πιο μακρινός.»

Ο σκοπός αυτής της διήγησης είναι να δημιουργήσει μια σχέση ανάμεσα στα παιδιά και στο άτομο που παρουσιάζει τον Μπλε Σάκο. Είναι μια εισαγωγή για να ανοίξουμε τα βιβλία, να δούμε εικόνες, να απαντήσουμε στις ερωτήσεις: σιγά-σιγά προχωρούμε σε λεπτομέρειες:

- Πώς ήταν τα σπίτια, τι φορούσαν οι άνθρωποι.

Βλέπουμε ένα σχέδιο αθηναϊκού σπιτιού του 5ου π.Χ. αιώνα. Ανοίγουμε τη μουσειοσκευή του Κέντρου Μελετών Ακροπόλεως με την αρχαία ελληνική ενδυμασία και τα παιδιά ντύονται με χιτώνες, φορούν ζώνες και δούλες.

- Πώς ήταν το θέατρο, τι έργα παίζονταν.

Οι παραστάσεις ήταν δωρεάν και πολλές φορές κρατούσαν όλη τη μέρα. Οι ηθοποιοί ήταν μόνο άνδρες. Οι θεατές κάθονταν πάνω σε μαξιλάρια

ράκια παραγεμισμένα με χόρτο, που έφερναν από το σπίτι τους. Διαβάζουμε ένα κομμάτι από τους Ορνιθόζους του Αριστοφάνη.

- Τι συζητούσαν στην Αγορά, τι ήταν οι φιλόσοφοι.

Η Αγορά είναι το κέντρο της αθηναϊκής ζωής εκείνη την εποχή. Εδώ συζητούν για τους νόμους και τα κοινά, κρίνουν τους άρχοντες, τιμωρούν τους παραβάτες, αγοράζουν και πουλούν τα προϊόντα τους, συναντούν τους φίλους τους. Οι φιλόσοφοι ήταν οι "δασκαλοί" για τους νέους της Αθήνας. Μαζί περπατούν στις όχθες των ποταμών, κάτω από τη σκιά των δέντρων, και συζητούν.

- Τι μουσική άκουγαν και τι όργανα έπαιζαν.

Χρησιμοποιούμε τη μουσειοσκευή του Κέντρου Μελετών Ακροπόλεως με τα αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα. Ακούμε μουσική από την Αρχαία Ελλάδα.

- Αγώνες - πόλεμοι.

Τα αγόρια και οι άντρες γυμνάζονται. Ετοιμάζονται για τους αγώνες και για τον πόλεμο. Περνούν πολλές ώρες στα γυμναστήρια και στις παιδείστρες. Μαθαίνουν να ρίχνουν το δίσκο και το ακόντιο, να παλεύουν. Αύριο ίσως πάρουν μέρος στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Άλλοι θα χρειαστούν να πολεμήσουν. Όσοι γίνουν ιππείς στο στρατό θα συμμετέχουν στη μεγάλη πομπή των Παναθηναίων.

- Σχολείο - παιχνίδια.

Γράφουμε κι εμείς πάνω σε κέρνες πιλάες, χαράζουμε το αρχαίο ελληνικό αλφάβητο με τη γραφίδα, κάνουμε λογαριασμούς. Παίζουμε κότσια. Τα παιδιά διασκεδάζουν πολύ! Διηγούμαστε ένα μύθο του Αιολίου, θυμόμαστε τον Όμηρο. Κι έτσι, σιγά-σιγά, χρησιμοποιούμε και τα 150 βιβλία που κλείνει μέσα του ο Μπλε Σάκος, τα ψάχνουμε μαζί με τα παιδιά. Πιστεύουμε ότι είναι πιο σωστό να μην απαντάς στις ερωτήσεις τους, αλλά μαζί να ψάχνουμε να βρούμε τις απαντήσεις.

Στο πρόγραμμα του Μπλε Σάκου της Αρχαίας Ελλάδας χρησιμοποιήσαμε διάφορες αφίσες. Η μουσική ήταν από:

1. Musique de la Grèce antique (Atrium Musical de Madrid).

2. Music of ancient Greece (Χριστόδουλος Χάλαρης).

3. Musiques de l'antiquité Grecque (με το συγκρότημα "Κηρύκος" και υπό τη διεύθυνση της Annie Belis).
Ποιήματα που δόθηκαν φωτοτυπημένα σ' όλα τα παιδιά:

1. «Δελίδες», του Κωστή Παλαμά.

2. Από τη Φλογέρα του Βασιλιά: Αθήνα, Ζαχαράκη, 1989. Η ιστορία της γης το δαχτυλάδι.
3. «Κεραμεικός», του Λάμπρου Πορφύρα.
4. «Έτον έφηβο του Μαραθώνα», της Μυρτιάσας.
5. Η «Νεράιδα», από τις Κηρήρες,

του Κώστα Βάρναλη.

6. Από τον Λυρικό βίο, του Άγγελου Σικελιανού: «Αναδοσμένη», «Γλαυκός», «Δήρσες», «Βουβή νίκη», «Νικητήρια», «Η αρχαία ψυχή», «Ο Ερμής του Πραξιτέλους», «Το τραγούδι της Καλιώς», «Κλώνος του Απόλλωνα το χέρι...», «Κι απ' τις κορφές του

Ταύγετου...».

Στα παιδιά δώσαμε επίσης μια συνταγή από την αρχαία Ελλάδα για να φτιάξουν "Τυρόγλυκο με μέλι", και επίσης φωτοτυπημένο το αλφάβητο της αρχαίας Ελλάδας. Στο τέλος, φάγαμε όλοι "Ξερά σάνια με αμύγδαλα".

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άγγελουπόου, Β.**, Η Ακρόπολη και η Ιστορία της. Αθήνα, Κέδρος, 1976. *Ο Αθηναϊός παύς*. Paris, Casterman, 1988. *Αισώπου Μύθοι*. (Μετ. Τ. Βουρνάς). Αθήνα, Ταλίδης, 1984. *Αισώπου Μύθοι*. (Διασκ. Β. Λέκα). Αθήνα, Ελευθερουδάκης, χ.χ. **Αλεξίου, Ε.**, *Μύθοι του Αισώπου*. Αθήνα, Καστανιώτης, 1985. **Ανδρόνικος, Μ.**, *The Acropolis*. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1984. **Andrews, Α.**, *Αρχαία Ελληνική Κοινωνία*. Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1987. *L'Acropole d'Athènes*. Paris, Atlas, 1982. **Βαλαράνη, Ε.**, Ένας Θεός Εξεπιέται. Αθήνα, Κέδρος, χ.χ. **Βέτσης, Κ.** *Στην Αγορά των Αρχαίων Αθηνών*. Αθήνα, Γνώση, 1989. **Bengston, H.**, *Η ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας*. Αθήνα, Μέλισσα, 1979. **Berard, V.**, *Ακολουθώντας το πλοίο του Οδύσσεια*. Αθήνα, Άγρα, 1991. **Berriedale-Johnson, M.**, *Η μαγευική του Βρετανικού Μουσείου*. Αθήνα, Ερμίας, 1990. **Bonnard, Α.**, *Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός* (2 τόμοι). Αθήνα, Θεμέλι, 1986. **Butland, J.**, *Μια αρχαία Ελληνική πόλη*. Αθήνα, Κατούμι, χ.χ. **Γεραλός, Γ.**, *Ελληνική μυθολογία*. Αθήνα, Σ.Ι. Ζαχαράκης, 1983. **Γιαννακάς, Σ.**, *Η ελληνική λογοτεχνία ανά τους αιώνες*. Αθήνα, Νεφέλη, 1992. **Γκρίπ-Μιλλιξ, Τ.**, *Φεγγάρι στην Ακρόπολη*. Αθήνα, Καστανιώτης, 1991. **Γλυκοφρυδά-Τσατσούλα, Κ.**, *Μελήριππος*. Αθήνα, Καστανιώτης, 1983. **Γουλιμή, Α.**, *Μια φορά κι έναν καιρό άλλοτε... και τώρα*. Αθήνα, Παιδική Βιβλιοθήκη Χριστοπούλου, 1981. **Cook, B.F.**, *The Elgin Marbles*. London, British Museum, 1984. **Croisè, M.**, *Ο Πολιτισμός της Αρχαίας Ελλάδας*. Αθήνα, Γκοβότας, χ.χ. **Croscher, J.**, *Οι Έλληνες*. Αθήνα, Ευκλείδης, χ.χ. **Δρόσου-Παναγιώτου, Ν.**, *Αθήνα, χθες και σήμερα*. Αθήνα, Γνωση-Visión, 1990. *Ελλάδα: Ιστορία και πολιτισμός* (2 τόμοι). Αθήνα, Παγκόσμια Σύγχρονη Παιδεία, 1981. *Ελληνικοί μύθοι*. Αθήνα, Ελευθερουδάκης, χ.χ. *Ελληνική μυθολογία*. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1986. *Η Ελληνική ποίηση ανθολογημένη: Αρχαιότητα*. Αθήνα, Παρθενίου, 1977. **Estin, Col. - Laporte, Hei.**, *Το βιβλίο της μυθολογίας*. Αθήνα, Δελφινάσσης, 1988. **Fagg, Chr.**, *Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Μίνωας, 1978. **Focellière, R.**, *Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων*. Αθήνα, Παπαδόπουλος, 1987. **Friedell, E.**, *Πολιτιστική ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας*. Αθήνα, Πορεία, 1988. **Household, G.**, *Ο Ζενοφών και τα ανδραγαθήματα του*. Αθήνα, Πεχλιβανίδης, 1957. **Ζαρωπούκα, Σ.**, *Μυθολογία*. (9 τόμοι). Αθήνα, Κέδρος, 1989. **Ζαρωπούκα, Σ.**, *Ομήρου, Ιλιάδα*. Αθήνα, Κέδρος, 1989. **Ζαρωπούκα, Σ.**, *Ομήρου, Οδύσσεια*. Αθήνα, Κέδρος, 1987. **Ζαρωπούκα, Σ.**, *Αριστοφάνης, Πλούτος, Ειρήνη, Λυσιστράτη, Ορίδης, Βάτραχοι*. Αθήνα, Κέδρος, 1979-1985. *Ιστορίες από τον Ηρόδοτο: Κροίσος και Σόλων, Το δαχτυλάτι του Πολυκράτη*. Αθήνα, Καστανιώτης, 1992. **Κακρίδης, Γ.**, *Ελληνική μυθολογία*. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1986. **Καλοκαιρινός, Κ.**, *Ομήρου, Ιλιάδα*. Αθήνα, Εστία, χ.χ. **Καραντώνης, Α.**, *Ταξιδεύοντας με τον Ηρόδοτο*. Αθήνα, Αστέρ, 1985. **Καρζής, Θ.**, *Η γυναικία στην αρχαιότητα*. Αθήνα, Φιληπότης, 1987. **Καρούζος, Σ.**, *Εθνικό Μουσείο*. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1979. **Κιάφια, Μ.**, *Ας παίξουμε πάλι*. Αθήνα, Κέδρος, χ.χ. **Κονιδόρης, Γ.**, *Ομήρου, Οδύσσεια*. Αθήνα, Εστία, χ.χ. **Κοντολέων, Μ.**, *Ιστορίες από το Αρχαίο Θέατρο: Ελένη, Ιφιγένεια, Θεσσαλονίκη, ΑΣΕ*, 1985. **Κορρές, Μ.**, *Από την Πεντέλη στον Παρθενώνα*. Αθήνα, Μέλισσα, 1994. **Κουρτιδής, Α.**, *Στα Παλιά Χρόνια*. ΑΣΕ Α.Ε., Αθήνα, 1993. **Κουρτιδής, Α. - Κονιδόρης, Γ.**, *Στα Παλιά Χρόνια* (Αναγνωστικό Δ' Δημοτικού). Εστία, Ι. Δ. Κολλάρος, Αθήνα, 1993. **Κρεμμύδας, Β. - Μαρκανδής, Σ.**, *Ο Αρχαίος κόσμος*. Αθήνα, Γνώση, 1987. **Κροντηρά, Α.**, *Γνωριμία με τον Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1985. **Κωστόπουλος, Κ.**, *Αισώπου Μύθοι* (Δίγλωσσος), εικ. Τζ. Δρόσου, Αθήνα, χ.χ. **Knigge, Urs.**, *Ο Κεραμεικός της Αθήνας*. Αθήνα, Κρήνη, χ.χ. **Kolobava, K.M. - Ozereckaja, E.L.**, *Η καθημερινή ζωή στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Παπαδόπουλος, 1993. **Λάζος, Χ.**, *Μηχανική και τεχνολογία στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Αίολος, 1993. **Laurie, Α.**, *Ο Αθηναϊός*. Αθήνα, Αστέρ-Παπαδημητρίου, 1979. **Laurie, Α.**, *Πρόος ο Νικίου*. Αθήνα, Εστία, χ.χ. **Μαξίμου, Π.**, *Ιστορίες γύρω από την Ακρόπολη*. Αθήνα, Το Ελληνικό Βιβλίο, 1975. **Μελός, Α.**, *Ο μικρός Πλούταρχος*. Αθήνα, Παπαδημητρίου, 1984. **Μηλιάδης, Γ.**, *Ιστορίες από τον Ηρόδοτο*. Αθήνα, Αστέρ, 1992. **Μπαρτζής, Γ.**, *66 φράσεις δύσκολι χιλιάδων χρόνων*. Αθήνα, Καστανιώτης, 1992. **Mossé, Cl.**, *Αθήνα: ιστορία μια Δημοκρατίας*. Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1983. **Mossé, Cl.**, *Η γυναικία στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Παπαδόπουλος, 1993. **Νάκου, Είρ.**, *Ταξίδι στα Αρχαία Χρόνια*. Αθήνα, Κέδρος, 1987. **Ντεκσώρ, Μ.**, *Αρχαιολογία: Ένα ταξίδι στο παρελθόν*. Αθήνα, Κέδρος, 1988. *Οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1976. **Πανουτσπούλου, Κ.**, *Κόρινθος: η γαλαξία πολιτεία*. Αθήνα, Καλέντης, 1989. **Παπαδημητρίου, Κ.**, *Γνωριμία με την Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Σμυρναϊσκάκης Ι, χ.χ. **Παπαδημητρίου, Κ.**, *Οι Θεοί και οι ήρωες των Αρχαίων Ελλήνων*. Αθήνα, Σμυρναϊσκάκης, χ.χ. **Παπαδόπουλος, Δ.Π.**, *Ομήρου, Ίμνος*. Αθήνα, Καρδαμίτσα, 1985. **Πεκριδίου-Gorecki, Α.**, *Η μόδα στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Παπαδόπουλος, 1993. **Ποταμιτζί, Δ.**, *Ιστορίες του παππού Αριστοφάνη*. Αθήνα, Διαχρονική, 1978. **Pearson, Α.**, *Η Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Δελφινάσσης, 1992. **Σακελλαρίου, Χ.**, *Ιστορίες από την Αρχαιότητα*. Αθήνα, Μ. Πεχλιβανίδης & Σια, χ.χ. **Σακελλαρίου, Χ.**, *Ιστορίες και ανέκδοτα από τον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα, Καστανιώτης, 1991. **Σακελλαρίου, Χ.**, *Μύθοι και θρύλοι από τον κόσμο των φυτών*. Αθήνα, Εστία, χ.χ. **Σπαθόρη, Ε.**, *Το Ολυμπιακό πνεύμα*. Αθήνα, Αδών, 1992. **Sainte, H.**, *Ακρόπολις των Αθηνών*. Αθήνα, Ελευθερουδάκης, χ.χ. **Sissa, G. - Detienne, M.**, *Η καθημερινή ζωή των θεών στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Παπαδόπουλος, 1993. **Taroullis, Γ.**, *Παραμύθια από την Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα, Αστέρ, χ.χ. **Τζαμαλής, Κ.**, *Στην Αθήνα του Περικλή*. Αθήνα, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, χ.χ. **Τζώρτζουλου, Ν.**, *Περπατώντας στους αιώνες*. Αθήνα, Καστανιώτης, 1985. **Τζώρτζουλου, Ν.**, *Προ Χριστού στη Βραυρώνα*. Αθήνα, Εστία, 1980. *Το πνεύμα και το σώμα*. Αθήνα, ΥΠ.ΠΟ., 1989. **Τοστάκου-Καρβέλη, Είκ.**, *Ακολουθώντας τον Ηρόδοτο*. Αθήνα, Εστία, 1980. **Φωκά, Ι. - Βαλαράνη, Π.**, *Αρχιτεκτονική και πολεοδορφημένο λεξιμό της Ελλην. Μυθολογίας για παιδιά*. Αθήνα, Γνώση, 1988. **Φωκά, Ι. - Βαλαράνη, Π.**, *Τα αγγία και ο κόσμος τους*. Αθήνα, Κέδρος, 1990. **Χατζηγιαννιώτου, Τ.**, *Τε παιδες*. Αθήνα, Εστία, 1966. **Wilcken, U.**, *Αρχαία Ελληνική Ιστορία*. Αθήνα, Παπαδόπουλος, 1976. **Περιοδικά: Αρχαιολογία**, τ. 38, Μάρτιος 1991. Θέμα: Εκπαιδευτικές Μουσειοσκευές. *Διαβάζω*, τ. 174, 16 Σεπτεμβρίου 1987. Αφιέρωμα στον Ομήρο.

— Η βιβλιογραφία αυτή δεν είναι επιλεκτική.